

L'activitat forense dels antics mestres de la Facultat de Medicina de Lleida

M. Camps Surroca, M. Camps Clemente

És coneguda l'antiguitat de la funció pericial dels metges i cirurgians per ajudar a resoldre problemes plantejats per l'Administració de Justícia¹. L'art de peritar era un costum molt antic a Lleida, com ho hem pogut comprovar en un procés de l'any 1331, en què les autoritats, a requesta dels amics i familiars de l'imputat de les lesions, demanaren un cirurgià a casa del lesionat amb la finalitat d'informar sobre el perill de mort d'aquest. Aquest procediment, en aquella època, ja era "*urs i usança de la casa de la paheria antigament observada*"².

La finalitat d'aquest treball, emmarcat dins de la celebració del 700 Aniversari de la fundació de la Universitat de Lleida, és demostrar el paper que tingueren alguns professors de l'antiga Facultat de Medicina en tasques de caràcter forense. Pel seu interès documental hem volgut deixar constància d'aquesta activitat durant els primers 200 anys de la seva existència.

En general, el contingut de les primeres declaracions sobre lesionats, consistia en una breu descripció del número, localització, trajectòria, longitud, gruix i mecanisme de producció de les ferides, encaminada sobretot a la determinació del seu perill de mort, és a dir, de la seva gravetat real quant a la vida de la víctima, ja que en funció d'aquesta categoria de pronòstic el Tribunal decidia la mesura cautelar urgent aplicable al responsable: gairebé sempre la presó preventiva fins que el damnificat hagués sortit del perill de mort. Després ja vindria el corresponent judici que determinaria la pena adient o la reparació del dany i el tancament del procés.

Més endavant, i cada vegada més, es va anant afegint un altre element molt important en els peritatges sobre danys corporals, en aquest cas ja de valoració no tan urgent però amb la inclusió d'elements de caràcter més funcional. Ens referim a la determinació de les seqüeles de les ferides. La primera vegada que hem constatat aquest aspecte va ser l'any 1339, en què l'autoritat judicial requerí tres cirurgians amb la finalitat que determinessin si el lesionat era "*fora de peryll de mort i dafolament*"³.

Això va fer que al clàssic pronòstic “quo ad vitam” els facultatius hi tinguessin que agregar el “quo ad funtionem”. En el cas citat es demanava l’opinió mèdica sobre la funció futura de les mans lesionades d’un fuster. Hem de pensar que el fet de tenir un ofici remunerat podia encaminar el peritatge en el sentit de la necessitat de la valoració del grau d’inutilització o afollament dels membres principals necessaris per dur a terme tal ofici, en aquest cas les mans.

Les declaracions sobre lesions de caràcter sexual, quan la víctima era una dona, les duïen a terme les dones. En ocasions però, quan la víctima era una menor de curta edat, les mateixes autoritats judicials li podien inspeccionar, en primera instància, les lesions genitals, encara que després, si el cas ho requeria, el peritatge a fons el duguessin a terme les dones, com ho hem vist en un procés sobre la violació d’una nena de tres anys l’any 1380⁴.

Fora ja del capítol de les violències corporals, era habitual que les autoritats demanessin dictàmens facultatius sobre les malalties d’origen natural de persones implicades en els processos judicials. Però dins d’aquest camp era excepcional la intervenció dels sanitaris en el cas dels malalts mentals, en una època en que precisament era relativament freqüent la petició, per part dels familiars del malalt, de llicència judicial per a poder-los aïllar del medi social⁵.

En aquests casos, la família del malalt acudia al magistrat per demanar-li la corresponent llicència de reclusió d’aquest. Sempre es tractava de malalts amb evidentíssimes mostres de demència, les quals qualsevol persona és capaç de percebre. Tothom s’adona, excepte els propis orats, quan està davant un foll greu. Per això el jutge no exigia el peritatge que justificués l’existència de la malaltia mental per poder donar la llicència d’internament del malalt. Ni ell mateix ho comprovava directament: es limitava a escoltar els familiars i enviava un saig per immobilitzar el malalt.

Un altre tema pericial era el corresponent als cadàvers traumatitzats, l’examen extern dels quals el duïa a terme habitualment personal no sanitari de l’Administració de Justícia. En canvi, les inspeccions externes dels cossos morts sobtadament, o bé d’aquells que havien traspassat amb sospites d’intoxicació, en oferir més dificultats eren sempre encomanades als sanitaris.

Els peritatges de caràcter sanitari no sempre eren duts a terme per personal sanitari. Fins i tot podem dir que durant l’època estudiada el 75,10% foren elaborats per comissions formades per membres de diverses categories de l’Administració de Justícia encapçalades pel cort o pel seu lloctinent, o per un o dos paers, o pel notari de la paeria, etc.

Els realitzats per un o més sanitaris constituïren solament el 24,09% d’entre tots els conservats a Lleida durant els segles XIV i XV.

Dins d’aquest últim percentatge, la modalitat més freqüent eren els peritatges realitzats per un cirurgià solitari (10,04%). Després seguien els efectuats per un

metge solitari (4,41%), per un barber solitari (2,81%), per dos cirurgians (1,20%) i per tres cirurgians (0,80%). La resta, cadascun amb un 0,4% de freqüència, estigué constituït per peritatges on intervenien barreges diverses de metges, cirurgians, barbers i batxillers en medicina, o bé apotecaris, especiers, dones, etc. Segons la naturalesa individual de cada assumpte.

La resta, és a dir, el 0,80% dels peritatges foren de caràcter mixt, és a dir, elaborats per comissions integrades per personal sanitari i no sanitari.

La cort del veguer no disposava de perits funcionaris propis i remunerats. Quan era necessari encomanava l'informe pericial al metge o cirurgià que creia convenient. Moltes vegades requeria el facultatiu que havia assistit el lesionat i que per tant coneixia bé la naturalesa i particularitats de les seves lesions, sense tenir massa en compte la imparcialitat que requereix la funció pericial.

Els informes dels metges i cirurgians de l'Estudi General

Dins del marc de l'Estudi General, com correspon a la intenció d'aquest treball, encara que no amb massa freqüència, hem pogut constatar alguns informes pericials duts a terme per professors de l'antiga Facultat de Medicina, i que descriurem i comentarem breument perquè en quedi constància ara que se celebra el 700 Aniversari d'aquella institució universitària, i en motiu del vintenni i de la reinstauració de la Facultat de Medicina.

Els cirurgians

Pere de Ligalbe. Mestre de la Facultat de Medicina el 1406⁶. El 13 de setembre d'aquell any intervingué, juntament amb el batxiller en arts i en medicina Guillemus Berbegal i amb el mestre en medicina Johan Magnesa, en l'examen extern del cadàver de Guiamoneta, muller del llaurador Pasqual del Camp, que havia mort el dia de la Mare de Déu de setembre amb sospites d'apallissament pel seu marit. L'exhumació i reconeixement del cos tingué lloc a l'església de Sant Martí.

Pere de Ligalbe declarà, en el mateix sentit que Johan Magnesa, que *"no ha vist que tumefacció alguna fos en lo cors seu e açò per tant com havia gran spay que era morta nin poria dir en veritat"* ⁷.

El contingut de la declaració és ben lògic, ja que el cirurgià fonamentà l'absència de contusions en l'estat probablement putrefacte del cadàver, en tractar-se d'una exhumació i per tant amb dificultats evidents per dur a terme aquest diagnòstic.

Johan Pastor. Probablement pertanyent a la nissaga dels Pastor, relacionada amb els ensenyaments universitaris de lleis i medicina a Lleida. El 16 de juliol de 1499 intervingué, juntament amb el mestre en arts i en medicina Pere Lebo, en el

peritatge d'un minyó que segons la seva mare havia mort al cap de pocs dies d'haver rebut una forta bastonada al cap.

Johan Pastor en la seva declaració manifestà que havia pres part *“com a cirurgià en la malaltia del dit fadrí, emperò que no sap que dit fadrí tingués colp ni ferida, ans li feren les medecines, el pensaren e visitaren ell com a sirurgià e mestre Lebo com a metge, per curar-lo de la malaltia de ytropesia que tenie. E no sap més en dites coses en dit article contengudes”*⁸.

Aquest, probablement, constitueixi un cas de simulació per part de la mare del nen per tal de poder obtenir un benefici o bé per aconseguir una venjança. El metge amb aquest informe imparcial aclareix abastament el problema plantejat al Tribunal de Justícia.

Johan Pastor. Fill de l'anterior. El 23 de setembre de 1499, junt amb els mestres cirurgians Montserrat Pedric, Ramon Valcebre i Miquel Recolna, a requesta de les autoritats reconegueren el cadàver d'un home trobat mort vora el riu Segre i que, segons la primera inspecció duta a terme pel cort i dos paers, presentava vuit cops al cap amb sortida de matèria cerebral i altres lesions corporals.

Els cirurgians declararen que *“dit home és mort de colps que li han dat, ço és, sis colps, tres al cap instanti, e tres en lo coll mortals in instanti, los altres ex conseqüenti. E que dit home és de edat de vint e tres fins en vint e sis anys”*⁹.

En aquesta declaració, a part de la identificació d'un cadàver desconegut, és notòria la indicació de la categoria de les lesions, separant amb claredat les directament mortals d'aquelles altres que ho podien ser indirectament. Es nota molt bé el caràcter tècnic de l'informe.

Pere Pou. Probablement pertanyent a la nissaga dels Pou, relacionada amb l'ensenyament de la medicina a l'Estudi. Un Pere Pou, fill de Nicolás Pou i nét de Johan Pou, va ser catedràtic de la Facultat de Medicina, i l'any 1477 metge del Capítol¹⁰.

El Pere Pou al qual ens referim en aquest treball, el 24 d'abril de 1411 intervingué amb el barber Antoni Perola en el peritatge d'una dona morta a casa seva, després d'haver estat ferida amb una arma blanca al carrer de Sellés.

El barber declarà que solament l'havia visitat una vegada i que tenia lesionats el braç i el cap, ignorant la causa de la mort així com l'estat anterior de la víctima abans d'haver sofert les lesions.

Pere Pou informà que no tingué en cura a la malalta fins després de la primera visita, a la qual no hi assistí, i que les lesions que presentava no havien estat la causa de la febre i per tant de la malaltia que originà la mort, ja que ni la ferida del cap ni la del braç eren penetrants¹¹.

La febre, tant en l'època estudiada com en etapes posteriors, sempre ha estat considerada un signe perillós i de difícil interpretació. En aquest informe però, es raona molt bé la no relació de causa efecte entre les ferides i la febre, ja que aquestes eren superficials, malgrat l'edema del cap com a conseqüència de les lesions en aquesta zona.

Per altra part, Pere Pou en la seva declaració deixa oberta la possibilitat que la febre hagi pogut estar ocasionada per la intervenció de factors circumstancials extrínsecs a les lesions, un d'ells de caràcter general i molt comprensible per tothom, com és el mal regiment del malalt, és a dir, el no seguiment de les prescripcions i consells mèdics. En canvi, l'altre factor ja és més específic i, sobre tot, ens deixa veure un criteri mèdic plenament acceptat pels metges de l'època: la influència de l'estat anímic en l'evolució de les malalties, i en el cas que ens ocupa, la seva intervenció en l'origen de la febre.

En aquest sentit hem pogut comprovar la gran importància que tractadistes dels segles XIV i XV, com Jaume d'Agramunt, Valescus de Taranto, Lluís Alcanyís, etc. donaven als anomenats "accidents de l'ànima" (ira, tristors, alegria desmesurada, etc.) com a factors molt negatius pel pronòstic dels malalts empestats, fent-ho extensiu a tot tipus de malalties.

Els metges

Lluís Çaporta. Metge convers de Lleida iniciador d'una coneguda nissaga de metges relacionats amb els ensenyaments universitaris de medicina a Montpeller, on hi va fer cap finalment com a conseqüència de la repressió antisemita de 1485. Prèviament havia estat mestre de la Facultat de Lleida, on gaudia de gran prestigi. Va morir a Arles als 106 anys d'edat ¹².

Ens consta una intervenció pericial seva a la Paeria el 21 de gener de 1483, arran de la mort d'un home el 19 d'aquell mes, com a conseqüència d'una ferida al cap que li havien ocasionat uns dies abans de Nadal mitjançant una espasa, i al qual havia assistit el 2 de gener i seguit l'evolució fins a la mort.

En la declaració va fer una descripció detallada de la lesió –fractura oberta de crani– i de les complicacions mèdiques que havia ocasionat: febre, caquèxia i espasme. També explicà el resultat de la consulta que féu a un cirurgià de la seva confiança, al qual havia demanat per explorar l'abast real de la ferida i dur a terme el corresponent tractament quirúrgic local.

Malgrat l'acurat seguiment del malalt, aquest morí en mig d'un estat d'agitació delirant produït per la localització i afectació cerebral de la ferida ¹³.

Çaporta, en el seu informe féu constar que el mal estat en què trobà al malalt era degut, a part de la ferida en si, a l'incorrecte control que s'havia fet del procés patològic abans que ell comencés la seva intervenció.

És interessant constatar la trepanació que dugué a terme el cirurgià com a mesura de diagnòstic de l'abast real de la ferida del cap, és a dir, de la seva profunditat i afectació del cervell.

Johan Magnesa. Professor de la Facultat de Medicina el 1406¹⁴. Actuà en el procés comentat abans amb el cirurgià Pere de Lugalbe, corresponent al 13 de gener de 1406. La seva declaració, com la d'aquest, demostren com els fenòmens cadavèrics del període cromàtic de la putrefacció, que es manifesten sobre la pell del cadàver, dificulten seriosament l'emissió d'un diagnòstic de certesa de contusions corporals¹⁵.

És interessant la càrrega de convicció que el professor posà en el seu informe quan afirmava categòricament que ni ell "*ni cap metge del món*" podrien certificar l'existència de cops sobre la pell del cadàver, basant-se solament en les taques verdes característiques del període cromàtic de la putrefacció i que ell descriu gràficament com "*plapes per congelació de la sanch e mortificació de aquella*".

Hem de destacar que la teoria de la congelació (coagulació) de la sang com a explicació d'aquestes taques cutànies encara s'admetia al segle XIX.

Petrus Pou. Catedràtic de la Facultat de Medicina. El 1477 i també el 1491 consta com a metge del Capítol. L'any 1483 era director de l'hospital de Santa Maria i el 1516 va ser elegit Paer en Cap¹⁶.

El 2 de maig de 1486 el trobem en el peritatge sobre la mort d'un gascó a l'Hospital General de la ciutat, atribuïda a l'activitat intrusa de l'apotecari Johan Mongay¹⁷.

Malauradament, sols consta l'encapçalament de la seva declaració en aquest procés, sense el contingut d'aquesta. Però el detall del tractament formal que en l'escrit es feu al declarant, -*Magnificus Petrus Pou, in árticus et medicina magister*-, ens confirma gairebé amb tota seguretat que aquest Petrus Pou era, entre els de la nissaga dels Pou, el catedràtic de la Facultat de Medicina¹⁸.

Francesch Queralt. Mort a Lleida l'any 1445 i professor de la Facultat de Medicina ja abans del 1401, on ensenyava Filosofia Natural. També va ser metge del Capítol¹⁹.

Ens consta la seva activitat pericial en dues ocasions, els anys 1400 i 1407.

Any 1400. Actuà en una declaració conjunta amb els mestres cirurgians Johan Serra i Alexandre el 3 de gener de 1400, arran de la mort d'un convers a conseqüència de les ferides rebudes a la carnisseria de n'Isern.

Al cap de 12 dies del fet criminal, i a petició de l'imputat, se sol·licità el peritatge als esmentats sanitaris, els quals informaren en el sentit que la ferida estava gairebé curada i que el malalt, en funció d'aquesta, estava fora de perill de mort, salvat complicacions²⁰.

El lesionat acabà morint.

Amb el contingut d'aquest informe l'imputat del fet criminal aconseguiria alliberar-se de la mesura de presó preventiva a la qual estava sotmès, tal com hem explicat al començament del treball. De fet el contingut del document equival a un comunicat de lesions en el sentit actual, on el pronòstic, en aquest cas "quo ad vitam", n'és l'element central del qual dependrà la llibertat o la reclusió preventiva del presumpte responsable del dany corporal.

Any 1407. Francesc Queralt intervingué en un procés obert a causa de les lesions d'una dona, la mort de la qual s'havia atribuït a un cop accidental de "*basalart*" ocasionat pel seu propi marit.

El 9 de febrer declarava que el primer dia va veure a la malalta amb febre, vòmits i dolor còlic abdominal, i li ordenà el corresponent tractament. El dia següent l'explorà assistit pel cirurgià Matheu Pere, reconeixent-li les dues nafres que presentava, una a la cuixa i l'altra a l'engonal. La profunditat d'aquesta no penetrava als budells, i li féu aplicar els remeis locals adients. Pel còlic li ordenà clisteris, i altres remeis per la febre i els vòmits.

Malgrat els tractaments aplicats els símptomes anaven augmentant, motiu pel qual va pronosticar la mort. A més, la malalta, a causa del cessament de la menstruació que li havia tot just començat, retingué tota la matèria a l'interior, la qual cosa no féu sinó empitjorar encara més el pronòstic.

Acabava la declaració afirmant que les nafres, degut a la seva poca profunditat, no van ser la causa de la mort, la qual obeí als símptomes sobrevinguts²¹.

Com hem dit al començament de l'article era relativament freqüent que el Tribunal requerís el mateix metge que havia visitat el malalt, sense contrastar la seva opinió amb la d'altres facultatius, i per tant sense tenir massa en compte el criteri d'imparcialitat necessari en la funció forense. Aquest cas n'és un exemple típic.

L'autòpsia del cadàver de Pere Mascarell

Durant els 200 anys estudiats tan sols hem descobert una autòpsia judicial completa de cadàver, duta a terme al matí del dilluns 27 de febrer de 1385, arran del parricidi de Pere Mascarell²².

Pere Mascarell, de 40 anys d'edat, havia mort en el seu domicili de la Costa de sant Joan el dia 26 de febrer d'aquell any, amb fonamentades sospites d'enverinament per baladre provocat per la seva muller embarassada, Suana, i la seva sogra. Aquella havia comprat el baladre a l'especieria Simó, amb l'excusa de tractar-se "*la ronya que havie en les cuxes*".

L'autòpsia, practicada pels mestres en medicina Nadal Lebri i R. Falgars, els batxillers en medicina Johan de Prússia i Domingo Pedro, i els cirurgians P. Roger i R. Ponç, no va aclarir del tot el problema, com és després de la declaració efectuada per aquest equip de sanitaris a la Paeria. Van dir que havien mirat totes

les parts del cos que, segons els cànons de la medicina, s'han de mirar per saber si la causa de la mort havia estat una intoxicació. Malgrat aquest minuciós examen intern del cadàver, continuaven dient, no pogueren trobar els indicis suficients demostratius de l'acció d'un tòxic com a causa de la mort, i que l'autòpsia tan sols els permeté arribar a la conclusió d'intoxicació dubtosa ²³.

El fet excepcional d'aquesta obertura de cadàver en una època en què no es practicaven autòpsies i les causes de la mort es determinaven tan sols amb l'examen extern dels cadàvers, féu que les autoritats judicials demanessin a metges de fama per dur a terme l'operació sobre el cos mort. Efectivament, els perits que intervingueren en l'autòpsia complien de sobres aquesta exigència. Tres dels sis sanitaris que intervingueren en aquest cas eren professors de la Facultat de Medicina, i un altre, mestre Ramon Roig, era el cirurgià que visitava el malalt abans d'iniciar el procés de la mort.

Els professors de la Facultat foren:

Nadal Lebri. Mestre de la facultat de Medicina l'any 1390. El 1391 tractà a la vila d'Aitona al rei Joan I. Continua constant com a professor de la Facultat abans de 1401. Era també clergue. Se li atribueix un tractat sobre la graduació de medicaments, tema important aleshores ²⁴.

També se'l troba documentat com a Nadal Lembri, com ho fem constar en altre treball d'aquest mateix volum d'actes.

R. Falgars. Ramon Falgars va ser durant molts anys professor de la Facultat de Medicina. Actuà durant la pesta de 1380 essent catedràtic de Prima, càrrec que seguia ocupant el 1386. L'any 1391 va visitar a la vila d'Aitona al rei Joan I, segurament junt amb Nadal Lebri. Va ser metge de capçalera de Pere el Cerimoniós ²⁵.

Johan de Prúsia. Encara que en el document d'autòpsia consti com a batxiller en medicina, gairebé segur es refereix al conegut mestre en arts, filosofia i medicina de l'Estudi de Lleida, on hi actuà des de les darreries del segle XIV fins al primer terç del segle XV. D'origen italià, anà a Lleida l'any 1381 procedent de Montpeller ²⁶.

Notes

¹ CAMPS SURROCA, M.: "Notes sobre els orígens de la prova pericial mèdica a Catalunya". *Rev. De la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya*. Maig – Agost 1993, vol. 8, núm. 2, 89-114.

² AML (Arxiu Municipal de Lleida), Reg. 770, folis 117-131.

³ AML, Reg. 773, folis 5-19 i 45.

⁴ AML, Reg. 788, folis 100-105.

⁵ CAMPS SURROCA, M.; CAMPS CLEMENTE, M.: "Notas sobre los orígenes de las licencias judiciales para la protección de los dementes". *Orfila* 7. 1995, vol. 1, Lleida, 33-49.

⁶ LLADONOSA PUJOL, J.: "Notícia històrica sobre el desenvolupament de la medicina en Lèrida". 1974, Lèrida, 422.

⁷ AML, Reg. 802, folis 49-58.

⁸ AML, Reg. 823 bis, folis 11-14.

⁹ AML, Reg. 823 bis, folis 62-70.

¹⁰ CALBET CAMARASA, JM.; CORBELLA CORBELLA, J.: *Diccionari Biogràfic de Metges Catalans*, 1982, vol. 2, Barcelona, 216. També consta a: LLADONOSA PUJOL, J.: *Ob. cit.*, 435.

¹¹ *Interrogat si la dita febra li és venguda per rahó de les dites nafres o si ans de les nafres havia ya febra. Qui respòs e dix no saber si ans de les nafres havia febra o no, más per rahó de les nafres simplement, sens altra causa vinent de part de fora, ço és, pel mal regiment, o per culpa dels assistents dient-li coses desplaents o amigoses, o hoynt-les a ells dir amagadament, no li deia venir la dita febra, com les nafres fossen la una en la una part del cap no penetrant tro sus en lo pericràneum, ans solament era en la car simpla e en la part lateral del cap. L'altra nafra era en lo braç, en la part silnestra, entre la reteta e la junctura, no penetrant sinó fort poch, e sen se dolor. Interrogat si a la dita dona inflàs lo cap ni la cara. Qui dix que hoc, e ell testis la purgà e li desinflà lo cap (AML, Reg. 804, folis 96-100).*

¹² CALBET CAMARASA, JM.; CORBELLA CORBELLA, J.: *Ob. cit.*, 1983, vol. 3, 90. També consta a: LLADONOSA PUJOL, J.: *Ob. cit.*, 46 i 444.

¹³ *Lo magnífich mestre Luís Çaporta, mestre en arts e en medicina de la present ciutat de Leyda, de manament dels magnífichs mosser Franci Companys, regent de cort e veguer de dita ciutat per lo molt alt senyor Rey, micer Gispert de Remolins, e mosser Gaspar Robió, pahers de dita ciutat. E prestat per ell jurament de bé e lealment fer la relació següent, feu relació que lo segon dia del mes present, que ere dijous, demanai per mosser Pastor, prevere, anà a visitar en Pau Pastor, lo qual trobà molt flach e encara més molt vexat de spasme, e ab febre e ab altres accidents molt perillosos, e ab la nafra que tenie en lo cap en mig de la front, la qual tenie princip en los coronal e finie en lo supercilli e principi del nas, la qual nafra stave ja encarnada e per acateritzar-se. E vista la disposició axí dels accidents com de la nafra, com encara del regiment que en los dies ans no endevengués ell, havie lo dit Pau Pastor poch tengut per no ésser stat visitat com los accidents requirien, passats e presents, concebé dits accidents pervenien de dues causes, la una per causa de la nafra e l'altra per causa de no ésser seguit com se devia seguir. E provehit per ell dit mestre Çaporta segons li parie com tengués opinió de dits accidents ésser gran causa la nafra, feu demanar cirurgia, lo qual artificiosament descarnà e xopà dit loch de la nafra per veure e curar dits accidents, e se trobà ésser lo test en dita part romput e penetrant, en tant que a ells fonch vist per maior seguretat, tement-se segons los grans accidents lo dit en Pastor no tengués apostema o alguna gran lesió en les parts interiors del cap, fonch artificiosament trepanat e levat part del test, regit lo millor que era a ell possible. Feta dita operació, la tercera guarda aprés fonch expellida molta quantitat de*

matèria per la dita part, e de quiscun dia expellint-se ha fet tanta alteració en les parts del cervell fins que és vengut en frenesia e altres accidents molt terribles de que és mort (AML, Reg. 823, folis 230-234)

¹⁴ CALBET CAMARASA, JM.; CORBELLA CORBELLA, J.: *Ob. cit.*, vol. 2, 111. També consta a: LLADONOSA PUJOL, J.: *Ob. cit.*, 423.

¹⁵ *Lo honrat maestre Johan Magnesa, maestre en medicina, lo qual jura dir veritat si el ha vistu la dita dona ésser ferida de colps alguns, respòs i dix que aitant com el ha pogut veure, arés que la dona havia gran spay que era morta e de tot freda, que el ni metge del mon no porien dir ab veritat que la dita dona tingués colps neguns, maiorment com noi veés res res inflat en lo cors de la dita dona sinó algunes plapes per congelació de la sanch e mortificació de aquella (AML, Reg. 802, folis 49-58)*

¹⁶ CALBET CAMARASA, JM.; CORBELLA CORBELLA, J.: *Ob. cit.*, vol. 2, 216.

¹⁷ CAMPS CLEMENTE, M.; CAMPS SURROCA, M.: "Valoració de l'intrusisme a Lleida a finals de la Baixa Edat Mitjana". *Gimbernat*, 1992, Barcelona, XVIII, 73-85.

¹⁸ AML, Reg. 822, folis 197-202.

¹⁹ CALBET CAMARASA, JM.; CORBELLA CORBELLA, J.: *Ob. cit.*, vol. 2, 32. També consta a: MESTRES PINTÓ, F.: "Contribución al estudio histórico de la Farmacia y de la Higiene en Lérida y su comarca", 1951, Lérida, 39.

²⁰ *La nafra del dit Johan és quaix curada i ab bona carn i sens tot accident al present. E que per la dita nafra no tem mort ni és en peryll algú, ell stant en bon regiment, si donchs altres accidents qui al present no son ni apparie no hi sobrevenie (AML, Reg. 799, folis 124-127).*

²¹ *Un dia, lo qual no li membre, vench a ell testis un fadri dient-li que li plagués anar visitar a la muller den Galzeran Dez Vall, convers, i com ell fos la, veé que la dita dona havie febra i vòmit i còliqua passió, i ordonà-li son regiment, i après en lendemà de matí ell anà visitar la dita dona i aquí fo en Matheu Pere, sirurgià, i regonegueren les nafres, qui eren dues, la una sobre la cuxa i l'altra sobre lenguonal, i aquella de lenguonal ell mateix provà axí com aquella qui havia pus sospitosa que la altra, com de la ultra nos curàs, atenent que la veguere clarament segons lonch i que no podie molt entrar, i trobà que la dita nafra no penetrave los budells, ni budell algú noy havie nafrat, axí que feuli posar sos remeys, i per la còliqua féu-li ordenar cristiris, i altres remeis necessaris a aquells accidents, i après los dits accidents de còliqua i de febra i de vòmits sobrepujaren, per la qual rahó ell testis la prenostiquà a morir. E no res menys començà-li sa purgació segons que naturalment a dona deu venir i no purgà, ans tota la matèria retengué de part de dins, perquè ell la prenostichà segons que damunt ha dit.*

Interrogat si ell testis presumeix que la dita dona fos morta de les dites nafres sinoy fossen sobrevinguts los dits accidents, i dix que no per res, com les dites nafres no foren de algun caler (AML, Reg. 802, foli 169).

²² CAMPS SURROCA, M.: *Ob. cit.*

²³ *Los quals migançant sagrament deposaren que ells per ordinació dels dits honrats cort i pahers, han ubert huy per lo matí lo dit P. Mascarell, i han guardat en lo cors del dit P. Tots aquells membres i partides, los quals a lurs vijarés, segons cors de medicina, guardar i encercar se deuen per atrobar si lo dit P. Ere mort per metzines, e que segons lur juhi ells no veen ni poden jutglar de clar i de cert quel dit P. Sie stat mort per metzines, car yac sie que ells haien indicis de dubtar que lo dit P. sie stat poyccionat, però no son bastants de jutjar segons cors de medecina que axí sie (AML, Reg. 791, folis 125-134).*

²⁴ LLADONOSA PUJOL, J.: *Ob. cit.*, 429. També consta a: CALBET CAMARASA, JM.; CORBELLA CORBELLA, J.: *Ob. cit.*, vol. 2, 163.

²⁵LLADONOSA PUJOL, J.: Ob. cit., 415. També consta a: CALBET CAMARASA, JM.; CORBELLA CORBELLA, J.: Ob. cit., vol. 3, 19.

²⁶CALBET CAMARASA, JM.; CORBELLA CORBELLA, J.: Ob. cit., vol. 2, 198.